

Kopirani se kopiraju... Republika se...
Kopirani se kopiraju... Republika se...
Kopirani se kopiraju... Republika se...

NAŠA SLOGA

Iskri svakog...
Dopis je...
Neprijatelj...
Na malo jedan broj 5 novč.

Poučni, gospodarski i politički list.

Stegom rasta malo stvari, a nelega sve pokvart. Mar. posl.

Razprava o prešah predlozih

zastupnika Spinića, Laginje i drugova u sjednici carevinskoga vijeća dne 13. maja 1897.

Govor zastupnika Spinića.

(Poče hrvatski pak nastavi.)
Nj je mađki: Visoka kućo! Nakon jednog mjeseca i sudam dana razpravljamo po drugi put o našem prešnom predlogu. Taj se protaže u prvj vrsti na obnornmatiče odnošaje u Primorju, a u drugoj vrsti na to, da se moraju državni temeljni zakoni i napram hrvatskomu te slovenskomu narodu u onoj pokrajini u krljepost uvesti a u trećoj vrsti na to, da se izpita ona mnogobrojna uapšenja našega puka, provedena u ovo zadnje doba. (Nemir u kući. Predsjednik zvonj). Ovo su dosta valjani razlozi a da se predlog razpravi kao prešan.

Uputao je također, da se baš letos o tih poslovih govori, pošto je upravo letos sto godina, odkad je i onaj dio Istre našoj monarhiji pripao, koj je kroz mnogo godina bio pod upravom mljtačke republike. Još tada, kao što i pod republikom smatrao je svijet, a smatrali su i vladari ovu pokrajinu napućenu poglavito sa Hrvat i Slovenci (Tako je! na desnici).

Još godine 1848. bijaše javnih činovnika, koji su Istru kao takovu pokrajinu označili.

God. 1857. prigodom popisa pučanstva našlo se je u Istri i u cijelom Primorju ogromna većina slovenskoga pučanstva, a što vidimo od tada?

Mi vidimo kako brojno padaju Hrvati i Slovenci i kako rastu Talijani. (Čujte! čujte! na desnici).

U samom Trstu jesu ti odnošaji upravo grozni. Godine 1857. našlo se je tamo 27.000 Talijana, a 1890. godine, 100.000, dakle četiri puta toliko; iste godine 1857. bijaše u Trstu i u okolici 39.000 Slovenaca, a godine 1890. samo 27.000. (Čujte! čujte! na desnici).

Ovi brojevi govora jasnije nego li knjige. (Posve pravu!)

U Istri nije doduše tako slabo, no ipak je tamo narasla većina za 25.000 a manjina za 46.000 (Čujte! čujte!). Tomu nismo krivi mi, već je tomu kriv sistem (Tako je!), kojim se tamo vlada; abnormalni jesu tamo odnošaji ako se uzme u obzir školstvo. U Istri imade preko 17.000 djece, dužne polaziti škol, koji nepolaze škol (Čujte! čujte!), jer je neimaju. U cijelom Primorju neima srednje škole, u obće nijedne strukovne škole, u kojoj bi se u hrvatskom ili slovenskom jeziku podučavalo. Za 400.000 stanovnika nikakve srednje škole li strukovne škole u njihovom jeziku! (Čujte! čujte! glasovi: gdje su ti zakoni?)

Abnormalne odnošaje pokazuje nam i upredavanje; tamo se uređuje od strane c. k. oblastih sa hrvatskimi i slovenskimi obćinama također u tudjem im jeziku; često su dapače kaznjene, jer neće da takovih spisa primaju.

Imade kotarskih poglavara, koji neznaju hrvatski, premda stanuju u dotičnom kćtaru 30.000 Hrvata i 8000 Talijana. (Čujte! čujte! — Glasovi: i to trpi vlada?)

Imade namjestničkih savjetnika, koji neznaju hrvatski li slovenski, te se tamo u obće ništa nepisa ni hrvatski ni slovenski. Abnormalne odnošaje vidimo i u tom, da se malo li ništa brige neulaže za dobrobit hrvatskoga li slovenskoga pučanstva. Daje li vlada kadšto kakvu podporu, tada se istu upotrebljuje kao sredstvo agitacije proti Slavenom. Abnormalne odnošaje pokazuje nam i zemaljski sabor, dalje i ta okolnost, da imadu tudji ribari, tudji trgovci sa vinom, tudji trgovci i oduzetnici i tudji radnici prednost pred

domaćimi, i da uzimaju tudjinci svagdanji kruh domaćim. Najnezgodniji su pako odnošaji i dogodjaji prigodom izbora; tada se dogadjaju već kroz više godina svakojake nezakonitosti, tako g. 1885. kod državnih izbora te god. 1891. isto kod državnih izbora.

Nu što se dogodilo ove godine, gospodo moja, toga nebihaše jošte. Najedna tudja vlada, dapače ni kraljevska talijanska vlada nebi bila tako postupala, kako je postupala c. k. vlada u Primorju.

Kao pripravu za ove izbora može se uzeti stalno godišnju skupštinu „Società politica Istriana“, obdržavanu u Malom Lošinj u dne 21. junija 1896. Tamo se je stvorilo temeljno načelo, da imade pripisati Talijanom barem četvorica, ako i ne svih pet zastupnika, i to jedino u tu svrhu, da se tim dokaze, da bijaše Istra talijanskom, da jest i da će takvom biti. (Zastupnik Dr. Gambini: Naravski! Smjeh na desnici).

U tu svrhu zagrozilo se cesarskoj i kraljevskoj vladi samo da ostane na talijanskoj strani. U tu svrhu izdalo se geslo *Osar tutto* — kušati sve. Tim se je obstanak Hrvata i Slovenaca u Istri upravo zaniekalo. To se je izreklo slobodno, tiškalo slobodno i razširilo na sve strane slobodno. Tim se je Hrvate i Slovence dražilo a razdraživalo se ih je nadalje i nekimi svećanostimi, o kojih neće da ista znađe središnja vlada, li zbilja ništa nezna. Konec maja i početkom junija prošle godine u Poreču, zatim neke svećanosti na 28. junija u Kopru na kopnu i kod Pirana na moru. Dražilo se čitavo vrijeme noviuami, navlastito talijanskimi noviuami.

Prigodom samih izbora, za čitavog trajanja počinilo se svakojakih nezakonitosti. Kod sastavljanja izbornih lista, kod reklamacija, kod utoka, kod poziva kano i kod samog izbornog čina bilo je s jedne strane nezakonitostih, s druge strane nasilja, a oboje proti Hrvatom.

Izborni komesari motrili su to mirno ili su još pomogli, sjegurnostne oblasti bijaše prisutne samo radi toga, da šite kršitelje zakona. (Čujte! čujte!) Ako se koji od naših usudio progovoriti samo rieč, bijaše odmah odtjeran. Potrebilo je, da se sve to izpita. Izborne dogodjaje u Istri izpitiće se se u kratko doba. Potrebilo je, da se odmah razpravi taj posao, i to tim više, što su turile u svijet silnih viesti talijanske i njemačke novine Primorja, službene, polu službene i neslužbene, kao što i jedan veliki list ovdje u Beču, o nasilju i nepravilnostih Hrvata. I radi toga je nužno, da se to bezodvlačno obav i, jer su stigla takova izvješća i visokoj c. k. središnjoj vladi. Što možemo također iz odgovora od prekjinec njegove preuzvišenosti gospodina ministra predsjednika na interpelacije zaključiti. Vrlo je potrebno, da se odmah razpravi o dnešnjajih i obzirom na dogodjaje od dne 16. marča 1897., dogodjaje, koji su dali navodno povoda primorskoj vladi, da pošalje u kotar porečki vojnike.

Ja nisam vidio nego sam čitao i čuo, od naših i od protivnika, da je rečenoga dana oko 3000 Hrvata pratilo hrvatske izbornike put Poreča. Oni su prstili ove izbornike, no nisu pošli u Poreč kad su došli, da će biti izbornici od vojnika štćeni. U Poreču bijaše naime već tada vojništvo. Oni su pratili izbornike, a za to bijahu nesamo u pravu, nego također prislisli obzirom na predhodjaje, koji su nastali kod svih prijašnjih izbora. Kod svakog izbora, gospodo moja, g. 1885. i 1891. prigodom drž. izbora, g. 1889. i 1895. prigodom zemaljskih izbora, istotako i kod obćinskih izbora bijahu uvijek Hrvati, dotično hrvatski izbornici napadnuti te izgredom izložen. Dne 10. marča, kadno se je biralo zastupnika V. kurije — a to pripoznaje i sam gospodin ministar predsjednik — došlo je do izgreda, i to ne-

samo u Poreču, nego i u Kopru, Oprtlju i na drugih mjestih.

Dne 11. i 12. marča kazali su nekoi talijani nekoiim Hrvatom — ja znam za imena jednih i drugih — da su Hrvati dne 10. marča dobro prošili, nu da će se dne 16. marča igrati s njihovimi glavami kano i a narancami. (Čujte! čujte! na desnici).

Dne 18. marča grozilo se je list „L'Isria“ a to je glavni list vladajuće i toli sjajno gospodujuće stranke u Istri. Gospoda neka izvole list „L'Isria“ od 13. marča pročitati, te čuviditi kako se je unjoj Hrvatom grozilo. Dne 14. marča — a to potvrđuju i njegova preuzvišenost gospodini ministar predsjednik — bijaše Marko Pavletić iz Vrutarh bez ikakvog razloga napadnut, na zemlju bačen i ranjen. (Glasovi: Čujte! čujte! na desnici) te mjesto da se ga odvede k jednomu lećniku, baćisa ga u zatvor, u tamnicu.

To je kultura (Zastupnik Dr. Gambini: to demoe već razjasniti!) Gospodo moja, kod takovih dogodjaja, koji se zbisa 4, 3, 2 dana prije izbora, nisu li Hrvati imali dužnost i pravo svoje izbornike pratiti? Pa što su tamo učinili. To ćemo vidjeti kasnije, kakva li im se silna nasilja pripisuje!

Silno je nužno povesti o tih odnošnjajih Primorja razpravu i obzirom na jednu interpelaciju, koja bijaše dne 6. aprila u ovoj visokoj kući postavljena. Dozvoliti ću si dotaknuti se rečene interpelacije na temelju bilježaka, koje si učinih već dne 6. i 7. aprila. Sa svoje strane ja konstatiram već sada, da ta interpelacija nebihaše ništa drugo, nego li sredstvo za pokritje zlodjela, koje je u vrijeme izbora talijanske stranke i c. k. vlada proti Hrvatom počinila (Talijani se smiju, Slaveni ključe: Tako je!) i da se od toga svrati pozornost. (Odobranje na desnici. — Prosvjed.) Tamo se kaže, da je pred kakvih 15 godina vladala podpuna sloga. Dakako, dok su Talijani sa Hrvat i kano sa robovi postupali i robovi (šćavi) ih nazivali i dok su ovi to dopuđali. Od tada nastala je tobož slavenska propaganda, potaknuta od tudnjajaca i činovnika.

Političko-slavenska propaganda sastoji u tom, što se je hrvatski i slovenski narod probuđio. Tudji agitatori su talijanskoj gospodi svi oni, koji nisu Talijani, a Talijani su domaći, bili oni iz ove ili iz druge koje države.

Što se tiče činovnika, mogao bih mnoge imenovali počam od poreznog utjerećela, pa sve do namjestnika, koji su agitrali, nu nipošto u smislu hrvatskom li slovenskom, već u smislu talijanskom. (Zastupnik Dr. Gambini: Van sa imeni!) Doći ću van i sa imeni.

Od onog doba, kažu gospoda, započela su navale i nasilja kod svih izbora proti Talijanom, polja i vinograde opustošuje se divljački.

Ovo je sve, gospodo moja, oružje talijanske stranke (Talijani prosvjeduju. Slaveni: Tako je!) a to nam dokazuje najbolje kotar Volosko, gdje se nije nikada prije, dok se tamo nije talijanska stranka ukorenila, trjsje sjeklo tečajem izbora, niti se je ikada koga ranilo li bilo proti komu izgredno pravilo. Sada se pravi izgreda, režu trjsje. rane se, u Moščenicah, Lovrauu, Vepincu kano i u najnovije doba također u Kastavčići, pošto se je tamo talijanska stranka ustrojila. (Zastupnik Dr. Gambini: TA Vi kažete, da su tamo sami Hrvati!) Jest samo su Hrvati i od tal. stranke podkupljeni stvorovi, koji stoje u uajažoj svezi sa zemalj. kapet. Campitelli-em i sa raznim članovi zemaljskoga odbora. (Čujte! čujte! na desnici. Talijani prigovaraju. — Zastupnik Dr. Gambini: Možda i sa nje-govom preuzvišenosti Baden-em?) Gospoda navadjaju u interpelaciji, da bijaše promet u okolici Poreča prekinut, u Vrsaru izbornici zatrašivani, u Zbandaju jedan voz

razlupan i vozar zlostavljen, u Sv. Lovreču jedan spomenik porušen, u Kašteliru jedan oružnik potajno napadnut i ranjen, pa da bijahu samo nekoi od tih ljudi kažnjani. Pošto nemogahu navesti činjenica od godina 1891—1897. spominju ove činjenice iz godine 1891. (Čujte! čujte! i smjeh na desnici.) Ja Vas pitam, tko je zapriečio promet u okolici Poreča? (Zastupnik Dr. Gambini: slaveniski seljaci!) Jeste li to dokazali? (Zastupnik Dr. Gambini: da!) TA Vi kažete sami u interpelaciji, da nisu mogli sudovi ni oblasti ništa pronaći, zašto dotičnike neimenujete? Ja sam Vas već htio kazati, što bi Vas kod ove prigode išlo.

Tko je zatrašivao u Vrsaru izbornike? tko je razlupan u Zbandaju voz i vozara zlostavio? Tko je porušio spomenik u sv. Lovreču? Onaj slučaj u Kašteliru nebište imali ni spominjati, jer se o tom razpravljalo kod najviše sudbene oblasti, te se možete i Vi i svatko drugi iz dopisa osvjedočiti, kako su u onom slučaju pristrano postupale sjegurnostne oblasti, te političke i sudbene oblasti.

Da, gospodo moja, zavirite samo u one spise, te ćete se o tom uvjeriti. Samo ovoga slučaja nespominjajte, jer taj je upravo sramotan za upravu Primorja.

Kaže se nadalje, gospodo moja, da su poznati agitatori od kuće do kuće putovali. Je li to kakov prekršaj? Tamo se nekaže, što su ondje radili. Nadalje se govori o odnošnjajih u Gorici. O tomu je već govorio gospodin drug Gregorčić a ja moram izraziti jedino svoje sažaljenje, da se ga nije pustilo i dalje govoriti.

Mi nismo krivi, gospodo moja, ako je vrsta naših tužba tako duga.

Govori se dalje o odnošnjajih u Trstu. Ja se nadam, da će koji drugi o tih odnošnjajih progovoriti, nu ja molim go. tu iz Trsta, sa magistrata i sa namjestu. ta, da promise, kako postupaju proti Slavenom na ulicah, u svojih uređih i u gradskom zastupstvu, te će stalno doći do zaključka, da ako postoji u istinu kakvo tvrenje u Trstu i u tršćanskoj okolici, tomu nisu krivi Slovenci, nego postupanje oblasti proti istim. (Odobranje na desnici).

Tada prelaze opet na Istru, te kažu, da se je sjeklo trjsje. Trjsje se je sjeklo.

U jednom slučaju, Gospodo moja, koji bijaše i ovdje naveden, u slučaju naime u Sovinjaku, doznao sam pouzdano, da bijaše najlošije trjsje posječeno (Smjeh na desnici) i to ovdje, ondje.

Gospodo moja! Ovdje nastaje slutnja, da je ono trjsje talijanska stranka posjekla, ili da se je na to ljude nagovorilo, da se pak uzumogne krivnju na Hrvate baciti.

Govori se i o jednom talijanskom župniku u Zbandaju, a to nam pokazuje na novo abnormalne odnošaje u Istri, jer Zbandati ili Zbandaj jest hrvatsko selo i tuj bi imao biti namješćen talijanski župnik?

Govori se nadalje i o jednom hitcu, koji da bijaše izbačen pred Čitaonicom u Puli. Nu tuj se nespominje, da se je pred čitaonicom dva li tri sata proti Hrvatom demonstriralo, i da je pao prvi hitac — kao što sam čuo — sa talijanske strane.

Što se tiče slučaja od dne 16. marča — ondje je pogriješno navedeno 16. marča — to bih samo gospodu umolio, da uvide, kako su ovdje sami 3000 Hrvata iz kotara Poreč i njihovih pratioca naveli, do čim obično kažu, da neima u Istri ni Hrvata ni Slovenaca (Smjeh i odobranje na desnici). Što su počinile ove 3000 narod? Kaže se, da sa nekoga Monfalcona zlostavili, nekomu Cortese nešto štets naseli i da su oružničkom postajovodji put satvorili.

Tko je zlostavio Monfalcona, nije jošte ustanovljeno, toliko mi se ipak čini

kao stalno, da je on sakupljene muževa sa porci crasti izazivao.

Ja slutim, a do te slutnje moram doći usljed događaja kod nas, da bijaše ono samo po svojoj prilici poslan, samo da izazivlje. Cortese naneslo se nekoliko oštećenja, nu tko je to počinio, nije do sada poznato.

Onomu postajevođji nije se prepričilo puta, on je uzelo sobom jednoga našega muža, a ostali su željeli, da ga izpušti. To je sve. Kad bi bili imali zu nakanu, bili bi ju zaista i izveli, pošto nisu pako postajevođji nista učinili, nisu ni imali slabu nakanu, a postajevođja je slobodno dalje pošao.

Krasan je i onaj slučaj u interpelaciji, koji da se ju dogodilo u Koparskom kotaru, da bijahu naime grede sa mesta na rici Mirni odstranjene.

Jest, gospodo moja, ove bijahu odstranjene i to da se tim zapreči hrvatskin izbornikom k izboru. (Cujte! Cujte! smjeh.)

Gospoda kažu nadalje, da se je u Sovinjaku neki javni zdenac zamazalo i ljudske kosti un bacilo. Nu to je mali privatni vratak, koji bijaše zamazan, ali se nezna od koga.

To nije dakle javni zdenac, niti bijahu u njemu ljudske kosti! Kaže se nadalje, da su u Oprtlju i na drugih mjestih odnesli dinamit, samokrese, kosire itd.

Ja naznam, dali se je to našlo, pa ako je tomu tako, u koju su svrhu to ljudi trebali, nu ja se nebih čudio, kad bi baš nasi ljudi u Oprtlju dinamita imali, jer osim u Poreču, nisu naši ljudi toliko trpili, kao tamo u ovo zadnjih 15 do 20 godina. Svjedoče zato imademo kapelane, koji bijahu tamo zadnjih 15 godina za hrvatsko pučanstvo namjesteni.

Napram koncu kažu gospoda interpellanti, cesarka vlada neka izvoii to, što su naveli, do znanju uzeti.

Nipošto, gospodo moja, neima to „do znanja uzeti“ vlaš, već ona neka izpita odnosnje Primorja, već ne putem činovnika iz Primorja, već po nepristrauh osoba, (Tako je!) koje će pronaći istinu. Gospoda Talijani govorili su tako u svojoj interpelaciji, a ja sam im odgovorio, te dodajem tomu, neka se tamo pošalje nepristrauh osobe, koje neka iztražuju gdje je istina (Posev pravu). Oni kažu na koncu: pučanstvo hoće, da nu bude budućnost osjegurama. Da, talijanski vođe, da im bude osjegurano, da Istra bijaše i da jest talijanska. (Tako je sa strane Talijana!) Ja vam govorim dakle iz srec. Vi govorite sami u upitu, da se dade Talijanom Istre, Gorica i Trsta slobodno izvršavanje njihovih prava. Ja zaista neznam, koja prava još neimaju, ta „Osar tutto“ upotreblisi su jurve posvuda, te im drugo neprestaje više, nego da im se dade pravo, da nas umore.

(Smjeh sa strane Talijana. — Zastupnik D. Verzequassi: To je prečjerano, kako si to možete misliti!) kako bijahu već mnogi umoreni.

Predsjednik: molim gospodina zastupnika Spinića, da se ne razgovora, nego da govori.

Zast. Spinić: A što kaže gospodin ministar predsjednik u svojem odgovoru na ovu interpelaciju? Toga ću se samo dotaknuti. Tuj se priznaje, da su se poslije izbora nekoga zlostavljanja i grožnje od strane Slavena dogodile. Govori se, da su se veći izgređi u kotaru Poreču od strane Slavena dogodili, nu ne navadja se nijednoga slučaja, koga bi se moglo Hrvatim u grieh upisati.

Govori se nadalje, da je i protivna stranka, to jest Talijani, nekoje izgređe počinila, i tuj se navadja, gospodo moja, činjenice, i to izgređe od dna 10. marča t. g. u Poreču i ranjenje Marka Pavletića. Govori se, da se je poduzelo razoružanje. Da, gospodo moja, razoružanje i oduzeće orudja i ovo oruđe nije se ni sada narodu povratilo, nego razloga tomu nema ni u interpelaciji ni u odgovoru. (Pokazuje jedan kosiric.)

Ovo je gospodo moja orudje — a to sam jurve prekjuter istaknuo — koje nose naši ljudi sobom i kojim režu krut, kao što imamo mi peris, i to se im je oduzelo, dočim se je bodeže i mačeve i samokrese i drugo slično „orudje“ Talijanom pustilo. I ovako orudje pridržalo je kotarsko poglavarstvo, i radi ovakva orudja mora narod osam sati daleko u Poreč putovati i bude jošte kažnjen, jer nosi ovakvo orudje uvijek sobom, pošto mu rabi i kod gospodarstva. I pozivi na Hrvate glase u talijanskom jeziku (Cujte! Cujte! — Ukliski na desnici: u Abbinju s njimi! Smjeh!). Kaže se, da moraju gospoda koli se jedna toli sa druge stranke nastojati, da se u

zemlji povrati mir. Mi smo uvijek na umirenje pripravi, nu vi ste prije čuli, kako nisu talijanski zastupnici na rici „Osar tutto“ nista odgovorili, te da oni nsa obstanak u Istri nijesu. Umirenje nastalo bi samo tača, kad bi se već jednom c. kr. vlada odlučila također Hrvatim i Slovincem njihova prava dati. (Posev pravu!)

Interpelacija govorila je također o oštećenjih, nasiljih i o drugih djelih i odgovor gospodina ministra predsjednika slaže se s tim.

Ali nadajte mi u cijeloj interpelaciji samo jedan jedini slučaj naveden; koj bi se Hrvatim i Slovincem prije izbora moglo u grieh upisati, i koji bi bio dao povoda namještenju vojnika u porečkom kotaru?

Tekar iza izbora nastala su tri gori navedena slučaja: Monfalcone, Cortese i postajevođja.

Pa i u slučaju, kad bi ovi preddogodjaji istiniti bili, jesu li oni dostatni, da se obćenito narod razoruža i da mu se oduzmilja potrebno gospodarsko orudje?

Toli mnogobrojna utamničenja i razoružanje dogodilo se je samo tom namjerom, da se time prikrije nedjela talijanske stranke i c. kr. vlade naproti Hrvatim, (Tako je!) i da se pozornost od toga odvrat. Kako sam već spomenuo, Talijane su nije razoružalo, premda bi se ih bilo moralo već odavna razoružati, kad bi se bilo proti njim postupalo istom mjerom, kao i proti Hrvatim (Sasma pravu!)

Ja moram mjesto izvraćanja, slutnja i kleveta, koli u interpelaciji, toli u odgovoru, činjenice navadjeti.

U malih gradovih Primorja često se događaju oštećenja i pri tomu se ne šteti ni siromašne praćice, prodavačice kruha ni mlekariće. U Malom Selu slavilo se dne 20. agusta bez prigovora stanovitu slavu, a jednomu izletu Hrvata se je prigovorio. U Nerezinah se je proti jednomu svećeniku demonstriralo i ekscidiralo, kad je izlazio iz crkve, tako, da se je tekur u kači spasiti mogao. Dapače i proti mirnim ljudem, koji su Čitaoncu otvorili, demonstriralo se je. Zandari su već ob 9. uri spavati pošli, i kad se ih zvalo na pomoć, odgovorili su, da oni neizlaze više. (Cujte! Cujte! Veselje!)

U blizini Malog Lošinja grozio se je c. kr. državni odvjetnik hrvatskim radnikom sa punom pučkom i pretećimi riječi,

(Zastupnik Dr. Hortis: Pošto su mi o glavi radili!) jer su pjevali hrvatske pjesme, gospodine družo. To bijaše koncem novembra, a hrzavni odvjetnik uređuje i plieni marljivo slovenske novine. Velikih izgređa bijaše posljednje doba i u Mošćenicah, gdje je morao bjezati obćinski savjetnik i izborni komesar a da iz bora neobaviše, jer bijahu napadnuti. U Lovranu bijaše bivši načelnik od nahuckanih — Talijana neima tamo — bačen na zemlju i ranjen, a istotako i jedan drugi. U Veprincu je ljubimac c. k. oblasti, mjestni načelnik jednoga svećenika, koji je nosio Svetotajstvo, uvriedio. (Cujte! Cujte!) I u drugih obćinah bijaše ovakvih navala. U porečkom kotaru se je „bogati muž“ iz Motovuna Corazza prošlog mjeseca juija u dvih prigodah našim ljudem punia samokresom grozio, jer su medjusobno živio klicali. (Cujte! Cujte!); prigodom putovanja njegove preuzvišenosti gospodina ministra predsjednika po Istri bacivalo se je na naše ljude u Kopru rajčicami a jedam bijaše i tučen. U Vižinadi bijahu otjerani i to također od oružnika, koji rekoše, da ih nemogu braniti. U Višnjanu bijaše Ivan Kuzma teško ranjen, u Poreču su gospoda naše ljude ranili palicami i bodeži, koje su imali u palicah sakrivene (Cujte! Cujte!) a glazbari svojimi strojevi, fakini navalše na nje kamenjem. Oružnici otjerali ih 500 koračaja iz grada a uz to je jedan oružnik jednog svećenika često uvriedio (Cujte! Cujte!) U Pulj palivlje se jošte u novinah, što su čitav dan proti Hrvatim i njihovim zastupnikom demonstrirali. U Vižinadi su dne 18. oktobra 1896. proti biskupu Flappu (Cujte! Cujte!) radi toga demonstrirali — on je Talijan — što je hrvatskim vjernikom nekoliko hrvatskih riječi kazao. On je morao tražiti zaštitu oružnika za dođi iz mjesta, (Cujte! Cujte!) Tako su prigodom izbora u Sšnjevici od talijanske strane pobuđene osobe župniku prozore i vrata razbili (Cujte! Cujte!), u Roču natukli su nekoje naše muževe a župnika čitav dan uznemirivati. (Cujte! Cujte!) Kad se je pako pritižilo kotarskomu kapetanu, dotično namještenikom savjetniku kao izbornomu komesaru, rekao nu je ovaj: tužite ih radi uvriede poštanja na sudu. (Cujte! Cujte!) On znađe ale vrlo dobro, kako izgledaju kod nas sudovi, osobito porotni sudovi. Dne 20. marča bijaše izgređa u Poreču — a to potvrđuje

ij njegova preuzvišenost gospodin ministar predsjednik; dne 19. bijahu napadnuti Ivan Marković i Ivan Perencec u Vižinadi, gdje je njihova crkva i župa i kamo su došla k sv. misi. Nekoji djaci realke u Trstu strjeljali su na mnoštvo prigodom izbora. (Zast. Dr. Hortis prigovara). Molim, oni bijahu već i odsudjeni (Veselje), oni se zovu Zanantoni i Zucolin (Cujte! Cujte!), u Poreču bijaše dne 14. Marko Pavletić teško ranjen, a dne 3. agusta pr. god. mladi Ostroman umoren (Cujte! Cujte!), u Trstu mladi Gasparović prigodom izbora također umoren. (Cujte! Cujte! Glas: to je laž!) Niposto, to je činjenica i u nedjelju dne 9. t. mj. u 10 i pol sati na večer bijaše mladi Sošić na Općinah radi uzkljka: Živio naš presveti cesar, živila Avstrija! nedoduše umoren, nu od jednoga oružnika, koji se zove Sardegna, bajonatom proboden (Cujte! Cujte! Talijani hoće, da misle). Ovo nepriobćuju vaše novine, nu to donose druge novine, a mi šutimo odo, što se sve tamo događja.

Takove oružnike, koji ne poznaju niti jezika naroda šalje s. tamo, pa ovi dovikuju ljudem neka neviču, kao što bijaše u ovom slučaju. Ljudi misle pako, da mogu klicati barem „Živio naš cesar, živila Avstrija“. Tada je našao otac, za njim drugi. Oružnici svezahu tada mladića, bacih ga na zemlju, te pošto je jurve na zemlji vezao ležao, bijaše proboden. (Živahni poliki ogorčenja.) I radi navedene činjenice razoružanoja i mnoga utamničenja Slovincema. Drugi pako, Talijani mogu i nadalje oružje nositi i proti nam upotrebljavati.

Imao bih jošte da govorim o odošajih na učiteljiću u Kopru. Nu to ću prepustiti komu drugomu govorniku. Kažam samo to, da ostajem posve pri onom, što sam naveo u interpelaciji od dne 9. pr. mj. i da je sve istinito, što sam kazao u interpelaciji i glede mladića, koji bijahu u Kopru kod novčanja i glada navala na djake. Spomenuti ću samo, da se od strane vlade kaže se radi o navali Talijana na Hrvate nazivlje Talijane „uličnjuci“, „deranti“ i „smutljivci“; nu ja znađem, da bijaše kod tih demonstracija i gospode ili na gospodskim obćenih muževa, primjerice jedan postolar Decarli i jedan brijač. A kad neide inače, kaže se — kad se radi o navalah na Hrvate — da su ostale povelene iztrage do sada bezuspješne. (Cujte! Cujte!) Ako se uspiha neče, tada ga neima (Odo branjanje). Ja sam to pjesmi vičan od Ta aff-ove dobe i nakon navala u okolici Pirana na hrvatske zastupnike dne 10. jenara 1896. Tamo se je naime reklo primjerice, da su nas Signori napali; a odgovor je glasio pako, da bijahu to ničnjaci, nu da su nepoznati. (Smjeh!) Da bijahu dakle ničnjaci, znalo se je, nu koji su to, toga se nije znalo.

Još nešto nemogu mimoići, premda bih rado o tomu dulje govorio. Kaže se, da bijahu dalnji izvidi glede odnosnja na c. k. učiteljiću školskim oblastim prepusteni. Gospodo moja, ja moram sa veseljem iztaknuti, da kad bijaše jednom mjeseca marca tek. godine gimnazijalni profesor Matajević uapadnut, izrekao mu je ravnatelj sa čitavim ničteljstvom zborom sudčije. Kako se pako postupa na učiteljiću, to je doista i previš. Priše htjelo se sva zabašuriti a sada nećim ravnatelj drugo, nego da opet zabašurnje.

Kod iztrage, koju je on proti slavenkim djakom vadio, kazao je uvijek: to ne spada amo, to se neoprma na zapisnik. (Cujte! Cujte!) Međutim bijahu stipendije slavenkim djakom radi toga oduzegnate, što nemoguahu navalah dulje podašasti. (Cujte! Cujte!) a talijanski djaci mogu i nadalje svoje sudrugove „štavri“ nazivati i stipendije uživati.

Dolazim koncu. Nuždoe je odmah ove odnosnje izpitati i obzrom na prosjedne izvaje raznih municipija Istre, Trsta i Gorice. Ovi prosjedjuju — uzprkos svemu tomu, što sam naveo — proti divljačtvu Slavena (Smjeh). To je ipak najveća hin banost, oviet lazibileralizma, a kod toga pozivlju se jošte na rimsku i talijansku kulturu. Ja imademo bolje mnjenje o jednoj i drugoj (Posev dobro!) nego li da bi se imalo otkrve odnosnje trpiti. U tih prosjedjih oslanjaju se i na to — kao što primjerice municipij u Izoli — da su jedino oni zvanj, da vladaju u Istri. (Cujte! Cujte!) Oni misle, da moraju sami vladati, a mi držimo, da suio i mi državljani i da imamo također svoja prava. Vrlo je potrebno, da se odmah izpitaju ti odnosaji također obzrom na kotar Volosko, gdje se osobito zadnjih pet godina, odkada vlada tamo kotarski poglavar Fabiani, slavenkim obćinam zanoveta, slavenске učitelje i svećenike proganja i kazni, te nije nemoral i bezvjerstvo, gdje se u obće

šlri medju narod pokvarenost. I kod toga andjelje upravo sam Fabiani ili njegovi podređeni. (Cujte! Cujte! na desnici.)

Vrlo je potrebno, da se te odnosaje odmah izpita i obzrom na interpelacije, koje postavilje gospoda na 9. t. mj. Tamo su orisani vođe kao klevetnici, slavenka dakle stranka u Gorici i u Primorju.

Gospodo moja! Ja nepoznam drugih novinah — a ja čitam mnoge, u mnogo jezika — koje bi danonice toliko klevetale, kamo apravo talijanske. One nebi bez toga mogle niti obstojati. Uzimate koja hoće e novinu „Corriere di Gorizia“, „Piccolo“, „L' Istria“, „Giovine Pensiero“ kojigod broj, uljedan nije bez kleveta. Ja znađem iz vlastitoga izkustva, kako vrlo često postavljene gospoda, ugledni prišaste italijanske stranke nameno i pismeno klevetaju. Dapače i sama druga interpelacija nije drugo, nego kleveta proti dvojici Slovincema.

Vrlo je nađno, da se odmah izpita odnosaje i obzrom na viest, koja nalazimo u „Piccolo della sera“ od dne 9. maja, i koju je zatim doniela „Reichswehr“. Tamo stoji (šta):

„Dopo il discorso del Dr. Gregorcich, il conte Badeni disse ad un deputato italiano: Dal momento che voi avete abbandonato me, anch'io abbandonerò voi.“

Pošto ste vi mece zapustili, zapustiti ću i ja vas!

Ove riječi su — kaže dalje „Piccolo“ izazvale medju opozicionalnimi zastupnici živahno nezadovoljstvo proti ministru predsjedniku. To isto možemo i mi većim pravom kazati. Ove bo riječi, ako su u obće istinite, kano što i odgovor na interpelacije, kažu, dotično potvrđuju nam toga mnogo obzrom na nedavnu prošlost, budućnost ostaje otvorena.

Haću da svršim. Talijani, gospodo moja, pripadnici talijanske stranke, postali su zadnjih godina preobistat, napose naproti Hrvatim i Slovincem. Oni se ne bore, kao što se je već jedna novina jednom izjavila, za svoja prava, već se bore za to, da Hrvati i Slovinci svoja prava nezadobiju. (Tako je! na desnici.)

Do te objesti došli su usljed postupanja c. k. vlade, s jedne strane proti Hrvatim i Slovincem, a druge strane naproti Talijanom. Oni su došli do te objesti usljed mnogoljetnog vladnog sistema u Primorju. Nemiri, uznemirivanja, prekršaji zakona, nasilja, ranjenja, ista umorstva jesu samo posljedica toga sistema. (Tako je!) djeca, za mjeseca i godine osiročena, obudovljena žene, majke plačue za sinovi, prodavana krv Muziovića, Olinika, Pavletića, Ostromana, Gasparovića i drugih, nije drugo nego žrtva toga sistema, koji naliči razmjerno samo onomu, koj je neko doba pod Stambulovom u Bugarskoj vladao (Dobro! Dubro!)

Da se tomu sistemu konac učini, gospodo moja, sistemu, koji nije vriedan jedne srednje-evropskeje i posvjetljene države, dužnost je svake vlade našega uzvišenoga vladara, a tomu sistemu biti će jedino tada konac, bude li se također Hrvatim i Slovincem priznalo ljudska, i u državnih temeljnih zakonih zajamčena im prava (Odobrovanje.)

Sve one, koji istinu ljube i koji se drže načela: jednaka prava svim narodom monarhije! molim da glasuju za prešnost našega predloga. (Živahno odobrovanje i pleskanje na desnici; govorniku destituiju.)

Talijanski zastupnici u Beču.

Zna se kako, čijom pomođu, na koj način i kojimi sredstvi je došlo 11 talijanskih zastupnika iz Primorja u carevinsko vijeće.

Podučeni od svojih štitnika, što i kako imadu raditi, odjurili su u Beč i oni, koji se do ljotos u Beč nisu dali, i koji su mislili, da bi imali drugamo u parlament ići. Tu su se odmah sastali sa talijanskimi zastupnici iz Trentina, i to svi sa svimi. Prvanji zastupnici furianskih obćina, sadanji knez-biskup Valussi u Trentu i sadanji prepožiti Jordau u Gorici, bili su članovi konservativnoga kluba ili divljaci. Sadanji njihov zastupnik, katolički španik, dao se je u jedno kolo sa liberalci iz Primorja, i svi zajedno u jedno kolo sa svimi Talijani iz Trenta. Prije su bivali i ovi urjek razdieljeni u konservativce i liberalce, i išli svaki svojom putem, a nijedni ni drugi nisu marili ići zajedno sa primorskimi Talijani. Govorili su, da su njim različiti interesi, a u istinu nisu ni odobrivali postupka primorskih Talijana sa Hrvatim i Slovincem.

Sad su se svi sdružili u jedan klub, „club italiano“, na zaštitu talijanskoga jezika. I gospodarska i vjerska i društvena

Dalje u prilogu

Dalmaciji za bratra, gdje je bio jur pet godina, bar bi tko onda uvijek medju svojom braćom, jer tko nemože većnu služiti s. Frann, neće dobro ni sv. Petra. Bar sad bita mogli hoditi vi barba Martine s vašom kumpanjijom na misu kad imata svoga popa, ali mi se vidi, da se radije biadite pod bristom, jer bi vam arija u crkvi medju zmmizi benovekari-hrvati nauditi mogla. Sada dosti a drugi put stogod o našoj školi, koja je jur 3 mja-seca bez učitelja, a tko je kriv?

Iz ličica (občina Veprinac) pišu nam, da je tamo premiala dne 16. t. mj. na-akon duže i teške bolesti providjona „Sveto-tajstvi“ velebriedna, gospodja „Marija Bačić, rođjena Peršić, sestra rođoljubne gospode Peršića iz Poljana i supruga čestitoga našega kapetana g. Ivana Bačića. Dječoj pokojnici podieho Svecivnji raj nebeski a razvijenjoj rođbini i svojti nase iskreno sučestvo!

Iz Sovinjaka primili smo običan do-pis o izgredih, koje su tamo pečinili do-maći šarenjaci i prođanci i o proganjanju radi toga neuduhnih osoba. Broj taj ma-mal smo ostaviti za budni dopis, jer nam nedostaje prostora.

Iz blažena zemlje. U talijanskim novi-nah iz kraljevine čitamo, kako su prošloga sedna boravili talijanski kraljević Viktor Ema u neli kraljevna Jelena u Mjlet-cih, da otvore umjetničku izložbu. U Mjletjih boravili su samo tri dana a za to kratko vrijeme primili su 1100 prosjač-kih listova. Mnogo osoba vezalo se je u ladjacah za njima, da bace u kraljevsku gon-dolu (ladju) molbe za podporu ili milodar. Ovo dajemo do znanja našim građancem u Istri, osobito rukavačkim i matuljskim Talijanom.

Izborni pabirci po Puljštini. Govori se, da je povedena kaznena iztraga proti onim, koji su krivci izbornih nepobodžina, što su se dogodile dne 27. februara t. g. u Šišanu, gdje je sjajno (?) pobjedila talijans-ka stranka pomoću knjipljenih glasova, pomoću mrtvih i odsutnih. Nadati se je, da će se iztraga voditi bezpristrano i da će dobiti, što ih ide svi, koji su sudjelovali u krivotvorenju javnoga mienja na Puljštini.

I treba već jednom, da te zlobne ko-medije svrše, treba, da oblast zaprieči ne-zakonitosti; treba, da Vodnjanci neglasnu u izvanjskih občinah Pale, treba, da Ga-ležanci i Fazauci neglasnu po dva i tri puta; treba, da Fremanturci, Peroci, Mun-tićani i drugi neprođavaju svoje glase, treba da . . . bude reda i zakona, pa je nespasenec za uvijek odzvonilo.

Barba Mate u Medulinu ima vrazku moć, ali za zadnjih izbora mu nije va-ljala, jer jećini „socio“ mu je bio Rovinjac iz Malui, koji bi malo bolje učinio, kad bi se neodvajao od Medulinaca, jer će mu inače zlo prodi. Nu barba Mate je ipak pokazao svoju moć. Govori se naime, da je on mogao pomoći djetetu, što je umro njegovomu nećaku Antonu Radose-viću, jer kad ga je ovaj molio neka učini raport po običaju kao delegat na oblast o slučajju grlene boli ili „diffe-rite“ i da prizove kotarskog ljecnika, koji bi bio ucepio liek pod kožu i bio bi spasio djetu, on da se izderao na sinovca s besjedami: „Viš tamo vodi Leginj, neka ti on učini certifikat, kad si za nj vota: ja ti ga nećinim.“ I ovakve ljude oblast trpi kao predstavnike vlasti u Me-dulinu — a morali bi — ako je istinit slučaj, što se pripovjeda — sjediti na ob-tuzeničkoj klupi.

Nebi bilo s gorega, da državno od-vjetničko razpita stvar ako ne drugo, da osvjedoči Medolinca kako je zastupnik puljskih Latina u Medulinu milosrdna dušica.

Dočim se naša hrvatska strana može veseliti, da su izbori na Puljštini prošli kao nikad do sada — dobro, i talijanska stranka ima u svojih redovih novih sila, naših izdajica. U prvjoj vrsti Marko Stermo tičić iz Alture: čovjek nelma ni hlada talijanskoga na sebi a ulovio se, brate, pod ruku s Talijanom kao da će pojesti sve druge Valture, koji su ostali poštini narodnjaci. Za Markom dolazi Matosina iz Pomera, zet Matijov. Sram ih bilo obojicu, jer zapuštati svoju braću a slagati se s bumbari i Kriješli, s prođancim mještinami i pijavicam naroda, to mogu samo ljudi bez obraza i sroa, ljudi o kojim se mora reći, da su jednaki onim, s kojim se slažu: drug druga i u crkvi nađu.

Svoji k svojim. Slovenski listovi Pri-morja pisali su prošlih dana opetovno o tomu: kako bi se naš puk imao strogo držati ove zlatne rečenice. To vriedi oso-

bito za naš narod, koji se služi kod ta-lijansko-židovskih trgovaca i obertunka, i koji nosi svoj teško zaslužen novac u žepove naših navodnih protivnika. Ako gdje a to osobito u našoj Istri imao bi se naš puk čuvati kako i ognja talijanskih trgovaca i čortunka, koji se tusta i bo-gate s našim novci a utopili bi nas inače sve skupa u žlici vode.

Mi ćemo se prvom zgodom vratiti još na ovaj velevažni predmet, a za danas navajdamo samo dva slučaja, kako su se dali naši znanci nasamariti od židovsko-talijanskih trgovaca u gradu Trst. Jedan narodni trgovac iz Dalmacije služio se ovdje kod židova, koji ga sada tuži za neku svotu novca, za koju tvrdi naš tr-go-vac, da je pošteno platio, za dokaz čega imade u ruci i novčane receptise.

Čestit naš rođoljub iz Višnjansćine kupio je ovih dana ovdje kod židova modre galice, sumpora itd. za preko 300 for. Kad je isti došao kasnije k našem trgovcu i pokazao mu račun, dokazao mu ovaj sa cjenikom u ruci, da ga je židov prevartio na cieni za punih 50 for.

Ako nisu kadre ovakve činjenice opa-metiti naš puk i uputiti ga na goraju rečenicu „Svoji k svojim“ tada mu nepomaže dobra poduka ni prijateljski savjeti.

Ljudi škropiti brajdo (trajlo) čini se, da lanjska nesretna godina, još nije naučila naše seljake na opreznost kod trajla ili brajda. Nekeji vele, da će prije sum-porati, a u mjesecu junulja da će škropiti; drugi kažu, da neće škropiti nego samo sumporati, jer da galica iliti vitriol upali lišća, i Bog zna što sve ne. Dok ovaj mudruju i promišljavaju, pojavlase već na Puljštini peronospora i nekoje zatekla nepripravna.

Preporučamo našim seljkonom i vino-gradarom neka odmah počnu škropljenjem, jer čim je mladica 15 centimetara velika valja početi škropiti prvi put, dočim sumporati onaj put posve ništa ne vriedi.

Kod prvog škropljenja neka se na 100 litara vode uzme 1 kilo galice i 1 kilo vapna.

Pojavili su se također takozvani „zavijajci“ ito u velikoj množini, koji haraju po vinogradih baš nesmiljeno. I na ove veoma dobro djeluje ako se škropi galicom, jer je nemogu podnašati.

Istotako u u nekojih vinogradih pu-ževi ili balavci mnogo štete učinili, pa treba, da je seljak uvijek na oprezn i da čisti svoje trse od gamadi, koju je doduse malena, ali veoma hitra u svojem nesret-nom postu.

Sušnjevičani i Pažani čujte! Bil san va Pazine sega maja po svojev afareh; pil san va jenu ostavju samo pollic vina pak san šal doma na noge; s poten mi je bilo nekako slabo, neznan ni sam ča je bilo temu krivo, jeli vino ali ča drugo; opočinul sam malo i lega za jeno grajo tamo pod Ivančića. Sretli su se onaj jedan šarenjak z Boljuna i jedan s Paza. Med drugen čul san ov razgovor:

Pažan: Bu jorno!

Boljunac: Bon di!

Pažan: Ča ste bil va Pazine;

Boljunac: Aj nisan, bil san puli Ši-meta pitat ga kada ta razdelit oni soldo od votacijoni.

Pažan: Bup ča je rekali!

Boljunac: Da neka gren „Jovaninu“ zač da ima on za komun boljunski beč!

Pažan: Mano sa para, da su si oni kupili lep kapot, a mi smo ostali sto-liko (ovdi je stavil ruku na nos) nosa!

Boljunac: Ma pasja vira tega se ja bojn; dunke niste ni vi niš prijel?

Pažan: Ma ni solda.

Boljunac: Inšoma ki s gospodon če-rešnje zobjle mu repi ostaju.

Pažan: Oni tamo (pokazujuć rukom tamo na Sušnjevicu) i ovi ovde (po-kazujuć na Paz) su si dobro brke na-mezali.

Govorili su onda još o sulfuru, vitriolu i drugih stvari. To sam svo čul na svoje uši, a oni, ki budu ovo prošeli, neka sami store sud, ki je taj „Šime i Jovanin“ i kako talijani votacijoni delaju. Čujte zavedeni Sušnjevičani i Pažani i vi kalabrezi u Boljuna, kako vas gospoda za nos potežu!

Kmet iz boljunskoga polja.

Lovranske paduharije. Danas njeam baš od volji. Ma ne bite ni vi bili. Čistano. Ono blažino, ča se je k nam dotoplo od tamo nejde, kade Bog svojga nima, imelo je obraza napisat va onem puljskem *Tovare svega* i svaceša proti našemu čestitomu kapitanu g. Tominiću.

Ja neču, da branih gosp. kapitana, jer nima on tega potrebi, njega brane ono- dugo leta ke. je častno navigeval po sveh moreh ovoga sveta, obranit će ga oni ki su zato pozvani, a ne on armirajzner, ni ki

doke ni k nam prišal ni mora ni videl. Trabilo nemo! On bi otel sudit, o stvarah, va ke se razume jušto toliko, koliko i ja va on lističi s Jumeri, ke je dobivala ona neka taneka. I to ti piše kako da ima va žepu brevot od kapitana, a kad tamo i va lokve bi se sgnbil. Persona! Dajte mu zabadat va sve svoj gnjusni nos. Ča ti se dat, nevoljo čra.

Nego zuate ča. Ja vidim, da naši ka-pitani ne moru već pred Taljani ni živet ni ureat. Ako njim se najmanja nesreća dogodi, to ti proti njim vapiju, govore i napišu, ča nebi ni pas na masle pojil; zato te, i ti naši kapitani najbolje storit, ako lepo surgaju sidro, kako: ga je surgal naš Minjinjanj. On je lepo surgal. I pravo je storil, ter se je siromah svojji dui dosta natarcaroval i dosta nakaceval trinkeš, pak sve prez koristi. Najzada se je tega šta-fal, pak je rekao: — *Fondo!* i surgal je brate po sakrabojku na tvrdo . . . Pameja je sva vesela od svojga Minjin-janja: A kako da na bude! Ča ni morda pokazal, da i on neč ume, ča ni morda on storil čast i onor svoj fameje „de Ro-gibus et de Kasimirus“? . . . Da ste mu silno delo od njiruga neputa. Kako strelja je skočila k barba, pak mu je pogladila onu lepu bradinu i sve mu je govorila: Vidiš, amor mijo, da nisi mi ga ti san, ki nosiš oni taneki — i šiora nevodica ča bit sada okrunjena niš manje nego ti, drago moje. Ale to gre sve po race. Tako se je valje dal na posal, da bi i on storil kako njegov barba ma kako čujem on se je nameril baš na pravu peršonu, ka mu je znavetila jednu dobru palamuzgu, da ga je valje na obraze bulala. Njegov oča, da ni jušto svetac va takovah posleh, a za Rešpa zna malo i veliko ča je storil onoj nebogoj device, taklo da se ni ča bat. Fameja napraduje baš lepo, a ako bude to šlo tako napreda, ja se ufam, da će naš Lovran mesto „logo de kura“, po-stat prvi „logo de korni.“

Ma Minjanji! Minjanji! — to je ju-nak, atro ke *Edem ale Osman* paša. Va Lovrane se i već negovori o gverci s Turčinom, ni o *Bartolčić*, ki bi se gubil va te paduharije. Lovran ima sada večoga po-la: — *ajar de Minjanji*. Stari Tonić ni otel valje tega verovat, zato je šal pogle-dat va svoj kalendarij, da vidi, ako će se kade pokazat kakova zvezda kometa, zač to bi bilo večo čudo — Minjinjanji papicoli! Jedni Kenić ni nekako pu sem sega kun-tenat: — *Ki ša će ti fafalo vinjira heraus!* Mi ne ešer kuš prafo, kome Minjinjanji, šaperlot! Mi tire mija molžaje, ke mi jera anka prafo, kvanto mi serzente — tešo no pijt — perke — he, he, he! ferluhte kombinacion.

In šoma Minjinjanji je va Lovrane čašćen, kako malo ki. Svi mu se raduju i govore mu, da nebi bili nikada verovali, da je tako brav. A kada su čuli Ungarezi za junačstvo svojga patriota, poslali su mu vaje ov televral: — „Eljen baratum Mi-njinjanji keckeretot za familijaban roglini magjarum fskete“. Ča ča to reč, to valja da pitate njega, ki je Ungarez.

Samo šior domine de Pustime-mirom nisu tega nekako kuntenti. To ča reč pro-nisu bili, zač kada su zato doznali, tu je bilo ljudi moji samojja, kakovega ni va Lovrane na Jarjervu. Tu se je šior do-mine Pustimesmirom kosmal za vlasi, tu je vapil, kričal — a ma kako da je zvan sebe. Stural je konjudo ča, a brižna šior-ica je pala va safu. Drugi dan — niš. Prijatelji kako i prvo. Ča je ča ni, ja i zam samo to, da ako bi se tako ponesal ki šior domine hrvatski, da bi obe „Prave naše zleci“, ona od Matulj i ona druga s Pula rekle najedanut, da su šior domine i ta drugi šocij. Barba Tonić, ki je „šior de galatominio“ neće poč tako dugo, ne, on ča reč, da je to maslo morda i od sa-mega konjadića. Pak neka rešet! To je atemno prava talijanska civiltà i kultura, to je baš prav talijanski progresso, kako bi rekali stari Tonić vulgo Tabakin.

Ja bim imel još samo jednu malu be-sedicu reč z dopušćenjem našega gospo-dina Minjinjanjice. Ja bim samo pitaj nje-gove kolege kapitane i skrivane, ako je to va brevete od kapitana de lungu corso, ako je to čast jednega čoveka, ki se držl, da je civiliziran, da onako nesređi jednu devojku, ka je nebogja još mlada i pri-provsta? Pak kako ju je nagovaral, pak ju je varal: — *Znaš, tezoro mijo, govoril njoj je, ja ču sve reditat, znaš tamo va Komunjšćake, pak ču ti sve dat, znaš an-gelo mijo, ja sam jedini ređ, pak ni dece nimam . . . znaš, ne budi nema . . .* I brižna mala je pala, sgnbila je čast i po-štenja, i to kade? — deju da va plovanskoj kače.

A vi kmeti, čujte malo, kako vam pivaju vaši Taljani va Lovrane:

Lassè pur che i canti e snbil,
Che i se tegna i cornetti,
Che ghe femo ai kmeti
Del partito talijan. . .

Dobro vam stoji, kada niste oteli pošlušat

Barbu Tonića.

Još neč: On drugi konjudo nas tira va Tursku, a mi njega i fameju šaljemo va Grčku, morda te ih Grci malo rimfrakot.

Proslava stogodišnjice. Glaslo istar-sko-talijanske vladajuće družbe, porečka „L'Isτρια“ posvetila je u broju od dne 8. t. mj. uvodni članak pod naslovom „12. Magjio 1797“ proslavi stogodišnjice

odkud je Istra spala pod Austriju. U tom članku slavi rečeni listič mletačku repu-bliku i njezinu vladavinu nad Istrom, koja bijaše sretna i blažena pod pandžama lava sv. Marka. „L'Isτρια“ roni debede suve što je Talijanom Istra ostala samo sladka uspomena na ona blažena vremena, koja se više vratiti neće. *Sami Istrani* — da-kako Taljani — zaključuje spomenuti li-stič — *sjedaju se danas s toliko čuvstva one prošlosti, koju su gotovi čini razorili i platu za stvarnom eladom, kojoj se bijahu svojo-voljno podali a od koje bijahu silovito otr-gnuti*. Šteta, što nemože naše Taljanićie još i danas lav sv. Marka svojimi paždami milo gladiti!

Stogodišnjica pada mletačke repu-blike. Dne 12. t. mj., navršilo je sto go-dina, od kako je propala mletačka repu-blika. Napoleon I. Bonaparte stajao je pred vratima Mletaka i „poruču“ senatu, da mu je kucano postiedaji ča. Na četu republike stajao je star starac Luigi Man-ini, osljednji duž, koji se nije uzdao ni u ono 47.000 redovite mletačke vojske, ni u 27.000 dobrovoljaca, ni u nava ča. . . koje su mu upravo stigli iz Dalmacije, ni u ono 5293 topa n arsenatu, te u veliko brodnovlje. Nasljednici slavnih Orseola, Foscola, Dandolo bili se izrodili. Veliko vriede bilo se je sabralo u posljednju sje-dnicu, u kojoj se je imalo odlučiti o dalj-njem obstanku republike ili nje inom padu. 512 senatora glasovalo je za predaju Bo-naparte, 20 za uzdržanje republike, 5 nije glasovalo. Taka je odstupio zavtjni duž sa svoj ni viećem i još istoga dana našao je Bonaparte u Mletke.

Vjenčanje princa Battenberga. Na svome putu na Cetinje, da se vjenča sa kneginjom Ankom crnogors on, stigao je ovih dana na Cetinje Franjo Josip Bat-tenberg. U njegovoj su pratnji usljedjaji grof Frbach-Schuberg, kabinetski savjet-nik grof Meages, kao zastupnik princa Ljudevita Battenberškoga, kapetan-pobož-nik Vratschitsch te župnik Hager iz Off-nbacha, negdašnji princčev odgojitelj, koji je mladence vjenčao 18. t. mj. po evanđeljskom obredu. Mladi kneževski vierenici otidi će poslje vjenčanja u Ita-liju, ljeto će provesti u Jugenheimu, a u jesan idu u Petrograd i Moskvu.

Očitovanje.

Starom

Matijašu Rubesi Mateš,

banderašu

u Matuljah.

Mi smo ti se, stari Mateša, od sroa nasmeli, tebe imaju neki ter neki za bu-lina. Poručuješ nam jedan va talijanskoj „Slog e“ z Matulj, da odpremo oči kako žvonečani i Puži! Nam su, Begu kvals, odprte, nego tebe i njim su zaprte, ne vidite, pul zdraveh oči pedalj pred nosom. Govoriš brižan, da si se boril proti Tal-lijanu i još da biš šal, kad bi ta preml-lostivji Cesar pozval. Mi smo znali, da si smešan, ma nismo znali, da kada biš ni velik koliko si zapućen, da biš mesec do-sagal. Ti čes reč kako to? Ovako čaj! Boril si se proti Talijanu ča ne, a zadnji put si glasoval ti i rukavacki fiducijari za Talijana Bartolčića, je tako? To se zna, da te ti reč tvoji gončini, da o ni Tal-lijan, tebe brižnenu i još kemu zapuče-nemu, ki njim veruje. Ma ni čemo sto puti prisječ, da Bartoli je Talijan, trdi Ta-lijan, si čul? Popitaj se malo ča dela i govori on i naši istarski Talijani, pa čes videt daj tako Ovi naši Talijani su, moj stari, huji od onah va Italije, proti ken si se boril. To ti neće tvoji gončini reč, zač njim račun goviti; znaju oni, kako se zapućenem hovar. Ma mi Halubljani tega zlonara znamo, zač čitamo novine i ču-jemo ča sve delaju Talijani va bečkem parlamentu i po Istriju. — Oni bi, moj dragi stari Mateša, teli, da nas ni, ni nas ni našega lepega hrvatskoga zajika, kega smo se od mater naučili, ni naše starinj;

pitaju, sva se izražala. Talijanstvo nada sve, daje se. Sva se gospodarski nar...

Sastaviv klub po naputku svojih stit...

Bili su odlični, da budu zajedno sa...

Talijani došli su tamo, gdje njim je...

Nastojali su to prekriti, nastojali su...

Posljednjih dana nastoje, da poprave...

A da si, ih vidiš utork, dne 11. 5. m...

Ponedjeljak u večer i utork u jutro...

S toga i glavno, s toga, pokunjenoš...

Druga stvar, radi koje su treći k...

Prvi smo jer smo živi!

Teško, dane i još, kaže jađe prolazi...

Za izbora, moralo je na stotine naših...

alka, a to sve, jer se tako nekome u...

Ali činovato: izkazati li mi, da smo...

Stara je to priča o vuku, koji se t...

Ujedinjeni smo, što je prirodno sva...

Latinski je najviše svide kraljevski...

Latinski je najviše svide kraljevski...

Latinski je najviše svide kraljevski...

Latinski je najviše svide kraljevski...

Latinski je najviše svide kraljevski...

Latinski je najviše svide kraljevski...

Latinski je najviše svide kraljevski...

Latinski je najviše svide kraljevski...

Latinski je najviše svide kraljevski...

dati, je rumunjski kralj, hiekoja činov...

Mataljević Talijan svedjor bini puk...

Trst, kapetan; Poreč i sve. Dakle sve...

Talijani, na glas, junaci svagdje su...

Nasla gospoda Talijani se razgovor...

Nasla gospoda Talijani se razgovor...

Nasla gospoda Talijani se razgovor...

Nasla gospoda Talijani se razgovor...

Nasla gospoda Talijani se razgovor...

Nasla gospoda Talijani se razgovor...

Nasla gospoda Talijani se razgovor...

Nasla gospoda Talijani se razgovor...

Nasla gospoda Talijani se razgovor...

ada mislio, da se ima predi na raspravi...

Pređsjednik njim je i pustio govornik...

Pređsjednik njim je i pustio govornik...

Pređsjednik njim je i pustio govornik...

Pređsjednik njim je i pustio govornik...

Pređsjednik njim je i pustio govornik...

Pređsjednik njim je i pustio govornik...

Pređsjednik njim je i pustio govornik...

Pređsjednik njim je i pustio govornik...

Pređsjednik njim je i pustio govornik...

Pređsjednik njim je i pustio govornik...

Pređsjednik njim je i pustio govornik...

Pređsjednik njim je i pustio govornik...

Franičina i Jurina

Fr. Tako Preluk i Lisina Rukavčanov i...

Fr. Tako i Stojarić nas je zapustili!

Fr. Ča da je počeo Mateša pisat a ta...

Fr. Ma, da vero ova talijanska podrepnica...

Dopisi.

Iz Voloskoga-Opatija pišu nam 16. t...

Iz Beča 18. maja 1897.

Današnja sjednica u crneviskom vijeću pruža...

